

sig til et meritokrati. Dvs. at de ledende stillinger i stigende grad besættes af de højst uddannede og bedst kvalificerede personer. Ulempen ved denne tendens er, at disse eliter anser deres privilegier som fortjente og ikke føler nogen forpligtelse over for samfundet som helhed. Denne opfattelse har været medvirkende til den mere hårdhændende socialpolitik, der er blevet ført i de seneste par år.

Konsekvensen heraf vil blive endnu større sociale skel og større konflikter internt i det amerikanske samfund. Omvendt peger Gress dog også på, at de amerikanske politikere, heller ikke republikanerne, ikke har turdet pille ved mellemklassens privilegier. Så længe middelklassen er fredet, må man forvente, at udviklingen i USA i høj grad vil være præget af kontinuitet.

Peter Viggo Jakobsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Jonathan Boston, Stephen Levine, Elisabeth McLeay og Nigel S. Roberts, *New Zealand Under MMP: A New Politics?*, Auckland: Auckland University Press/Bridget Williams Books, 1996, 206 s., NZD 34.95.

I november 1993 vedtog et flertal af de new zealandske vælgere ved en folkeafstemning at skifte valgsystem: 54 pct. stemte for at gå over til en variant af det tyske valgsystem, medens 46 pct. foretrak det hidtidige flertalsvalg i enkeltmandskredse. I New Zealand kaldes det tyske valgsystem *mixed member proportional*, der forkortes til det MMP, som optræder i titlen på den bog, der skal omtales her.

Det var egentlig lidt ironisk, at New Zealand således besluttede sig for at forlade det velkendte *first-past-the-post* system (FPTP), for flere centrale lærebøger (for eksempel både Lijphart og Taagepera & Shugart) har set New Zealand som inkarnationen af den såkaldte *Westminster*-model, langt klarere end Storbritannien selv.

Det var da også de to store partiers strid med hinanden - deres almindelige *adversarial politics* - der ubønhørligt havde drevet folkeafstemningen om ændring af valgsystemet frem, for hverken *Labour* eller *National* ønskede at skifte. Men nu kom det - via en første folkeafstemning i 1992 - og så greb vælgerne chancen for at vise politikerne, hvad de mente om deres måde at være politikere på!

New Zealand havde en lang række økonomiske, sociale og identitetsmæssige problemer i 1970'erne og 1980'erne, og det var politikernes manglende evne til at løse disse samfundsmæssige problemer, vælgerne nu straffede dem for ved at gennemtvinge nye institutionelle rammer.

Ikke alle vidste vel, hvad det nye system gik ud på - trods omhyggelige oplysningskampagner - og da slet ikke, hvad virkningerne ville være på langt sigt - men foreløbigt kunne politikerne da få én over næsen! Parallellen til andre folkeafstemninger i en række andre lande i begyndelsen af 1990'erne er åbenbar, og også dem i New Zealand har altså et stærkt element af protest-stemme i sig.

12. oktober 1996 skal så det første valg under det nye system holdes; det er anledningen til, at en forskergruppe ved Victoria Universitetet i Wellington, der over en årrække vil følge og analysere effekterne af denne væsentlige institutionelle forandring i et lille og - forholdsvis - velfungerende demokrati, har udsendt denne interessante og nyttige bog, der på

sig til et meritokrati. Dvs. at de ledende stillinger i stigende grad besættes af de højst uddannede og bedst kvalificerede personer. Ulempen ved denne tendens er, at disse eliter anser deres privilegier som fortjente og ikke føler nogen forpligtelse over for samfundet som helhed. Denne opfattelse har været medvirkende til den mere hårdhændende socialpolitik, der er blevet ført i de seneste par år.

Konsekvensen heraf vil blive endnu større sociale skel og større konflikter internt i det amerikanske samfund. Omvendt peger Gress dog også på, at de amerikanske politikere, heller ikke republikanerne, ikke har turdet pille ved mellemklassens privilegier. Så længe middelklassen er fredet, må man forvente, at udviklingen i USA i høj grad vil være præget af kontinuitet.

Peter Viggo Jakobsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Jonathan Boston, Stephen Levine, Elisabeth McLeay og Nigel S. Roberts, *New Zealand Under MMP: A New Politics?*, Auckland: Auckland University Press/Bridget Williams Books, 1996, 206 s., NZD 34.95.

I november 1993 vedtog et flertal af de new zealandske vælgere ved en folkeafstemning at skifte valgsystem: 54 pct. stemte for at gå over til en variant af det tyske valgsystem, medens 46 pct. foretrak det hidtidige flertalsvalg i enkeltmandskredse. I New Zealand kaldes det tyske valgsystem *mixed member proportional*, der forkortes til det MMP, som optræder i titlen på den bog, der skal omtales her.

Det var egentlig lidt ironisk, at New Zealand således besluttede sig for at forlade det velkendte *first-past-the-post* system (FPTP), for flere centrale lærebøger (for eksempel både Lijphart og Taagepera & Shugart) har set New Zealand som inkarnationen af den såkaldte *Westminster*-model, langt klarere end Storbritannien selv.

Det var da også de to store partiers strid med hinanden - deres almindelige *adversarial politics* - der ubønhørligt havde drevet folkeafstemningen om ændring af valgsystemet frem, for hverken *Labour* eller *National* ønskede at skifte. Men nu kom det - via en første folkeafstemning i 1992 - og så greb vælgerne chancen for at vise politikerne, hvad de mente om deres måde at være politikere på!

New Zealand havde en lang række økonomiske, sociale og identitetsmæssige problemer i 1970'erne og 1980'erne, og det var politikernes manglende evne til at løse disse samfundsmæssige problemer, vælgerne nu straffede dem for ved at gennemtvinge nye institutionelle rammer.

Ikke alle vidste vel, hvad det nye system gik ud på - trods omhyggelige oplysningskampagner - og da slet ikke, hvad virkningerne ville være på langt sigt - men foreløbigt kunne politikerne da få én over næsen! Parallellen til andre folkeafstemninger i en række andre lande i begyndelsen af 1990'erne er åbenbar, og også dem i New Zealand har altså et stærkt element af protest-stemme i sig.

12. oktober 1996 skal så det første valg under det nye system holdes; det er anledningen til, at en forskergruppe ved Victoria Universitetet i Wellington, der over en årrække vil følge og analysere effekterne af denne væsentlige institutionelle forandring i et lille og - forholdsvis - velfungerende demokrati, har udsendt denne interessante og nyttige bog, der på

samme tid vil informere og lægge op til debat om, hvad der fremover kan tænkes af ændringer i det new zealandske politiske system.

Sagen er nemlig, at det jo ikke kun er et valgsystem, der ændres. Partisystemet vil givetvis også blive ændret væsentligt (og det er allerede ved at ske), og dermed vil regeringsdannelsen også få en anden karakter. Partierne vil begynde at agere anderledes, og det vil få konsekvenser for deres samspil med embedsmændene (som derfor også vil agere anderledes), med interessegrupperne og med medierne.

Også partiernes og parlamentarikernes brug af udvalgssystemet vil ændre sig, i hver fald efter forskergruppens mening. Det er dog måske mere usandsynligt - hvorfor skulle de ikke bare fortsætte den almindelige parlamentariske politik der?

Hvis resultatet af alle ændringerne - ikke nødvendigvis nu, men senere - bliver, at mindretalskoalitioner bliver lige så almindelige som i en række andre lande med forholdstalsvalg, kan man så i New Zealand lære noget af erfaringerne i disse andre lande, som så naturligvis bliver vigtigere at studere end det Tyskland, som man hentede valgsystemet i? Det har fået gruppen til hyppigt at inddrage institutionelle elementer fra de skandinaviske lande, og bogen bliver derfor - måske til dels utilsigtet - et spændende oplæg til en komparativ undersøgelse af New Zealand „før og efter“ og af New Zealand efter MMP sat over for ét eller flere af de skandinaviske lande.

Det er dog ikke bogens primære ærinde. Den vil først og fremmest diskutere den umiddelbare fremtid i new zealandsk politik, og det gør den relevant, fagligt velfunderet og interessant - også selv om dens brug af navne og eksempler kræver nogen tålmodighed og mere kendskab til new zealandsk politik end de fleste poli-

tologer og politikere i denne del af verden har.

Men den er bestemt værd at læse alligevel dels for sin introduktion til ændringerne væk fra *Westminster*-modellen, dels for sin insisteren på, at man må anlægge et helhedssyn, når man diskuterer konsekvenser af institutionelle forandringer.

Jørgen Elklit
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Mai Palmberg och Per Strand, *Sydafrika - en regnbågsnation föds*, Afrikabiblioteket 5, Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet, 1995, 241 s., SEK 200,00.

Den fantastiske og bevægende udvikling i Sydafrika fra begyndelsen af 1990 til maj 1994 - symbolsk afgrænset af Nelson Mandelas løsladelse i februar 1990 og hans indsættelse som landets nye præsident 9. maj 1994 efter valgene i slutningen af april - er efterhånden blevet behandlet i en del sammenhænge, i bøger, artikler, fjernsynsudsendelser osv.

Mange af disse behandlinger er præget af forfatterens stærke oplevelse af at have været med til - eller i hvert fald overværet - noget historisk afgørende, apartheidens endelige afvikling og starten på noget nyt. Det giver meget af denne litteratur en særlig nerve, som også præger denne bog.

Bogen falder i tre hoveddele, idet Mai Palmberg har skrevet dels om den historiske baggrund, dels om det nye Sydafrikas politik - dvs. efter 10. maj 1994 - medens Per Strand har behandlet forhandlingsforløbet i begyndelsen af 1990'erne og valgene i april 1994. At præsentere den historiske og kulturelle baggrund for